

Любенна Т. К.

(наук.кер. — проф.Стрілець В. В.)

*студентка 1 курсу Полтавського юридичного
інституту НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА 1789 р. ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ПІДВАЛИНА УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ У ФРАНЦІЇ

Внаслідок численних буржуазних революцій в європейських країнах утверджується республіканська форма правління, визнаються основоположні права людини і громадянина, складається багатопартійна система, а отже формується демократична правова держава. Однією з перших таких країн стала Франція.

Ідея демократичної правової держави народжується в епоху Великої французької буржуазної революції XVIII ст. Вже у другій половині XVIII ст. абсолютна монархія у Франції стала гальмом суспільного прогресу, адже авторитет Франції на міжнародній арені падав, сільське господарство було охоплене кризою. Внаслідок цих подій виникла необхідність в докорінних реформах, започаткували які Національні збори [1, с. 405].

На початку XX ст. було визначено головні риси як правової, так і демократичної держави, а саме: визнання верховенства права; обмеження державної влади шляхом конституційного визнання недоторканості і невід'ємності прав і свобод людини і громадянина; суверенітет народу як джерело державної влади; розподіл державної влади між трьома гілками, кожна з яких має свій власний спосіб формування, обсяг повноважень і знаходиться під контролем інших гілок влади: учать парламенту як представника народу в здійсненні державної влади; загальне, рівне, пряме, таємне виборче право; розвинута народна правосвідомість. Серед цих рис правової держави найважливішим є конституційне визнання прав і свобод людини. Ця риса дозволяє визначити вид державного режиму правової держави як повною мірою демократичний.

В основу ідей Декларації людини і громадянина покладена концепція рівності і свободи, що належить кожному від народження (тобто, в ній знайшли своє відображення ідеї природного права, які в ті часи були теоретичною зброєю боротьби всіх пригнічених класів проти феодального ладу). Природними правами людини оголошувалися свобода особистості, свобода слова, свобода переконань, право на опір гнобленню.

Загалом Декларація прав людини і громадянина (перший конституційний акт), прийнята 26 серпня 1789 р., проголосила рівність людей перед законом, суверенітет нації, виключне право народів на створення зако-

нів, відповідальність і підзвітність посадових осіб, принцип поділу влади, рівномірне (відповідно до майнового становища громадян) обкладання податками, священність і недоторканість приватної власності.

Декларація прав людини і громадянина стала документом великого революційного значення. Знаменна триєдина формула – «свобода, рівність, братерство» – громовим відлунням прокотилася світом. Задекларовані ідеї значною мірою були закріплені в першій Конституції Франції 1791 р., яка розпочиналася саме цією Декларацією.

Наступні Конституції Франції (крім Конституції 1799 р.) незмінно розпочиналися Декларацією, що унеможливило переоцінку значення Декларації 1789 р. для політичного розвитку Франції.

Післявоєнна відбудова Франції була ознаменована прийняттям Конституції IV республіки, що також включала Декларацію 1789 р., але важливими виявилися також доповнення до Декларації, що осучаснили її правами і свободами людини і громадянина, які відповідали потребам сучасного суспільства. Такими поправками були:

- рівні права жінок та чоловіків;
- право на соціальну забезпеченість;
- право на створення спілок;
- право на відпочинок;
- право на страйки;
- право на працю;
- право на безкоштовне навчання;
- право на допомогу в літньому віці.

З вищезазначеного випливає, що післявоєнна Франція позиціонувала себе не лише як демократичну, а й як соціальну державу.

Чинна Конституція П'ятої республіки у Франції (1958 р.) надає конституційної сили принципам, що викладені в Декларації. Багато нормативних актів (у тому числі і законів) були скасовані, адже на думку Конституційної ради (або Державної ради Франції), вони суперечили принципам Декларації, що викладені в преамбулі Конституції 1958 р.

Ряд принципів Декларації 1789 р. є вкрай актуальними і сьогодні. Зокрема, згідно з ними, визнаються неконституційними нормативно-правові акти, що встановлюють різницю в оподаткуванні.

Декларація здійснила величезний вплив на утвердження ліберальної демократії у світі. У 2003 р. Декларація прав і свобод людини і громадянина 1789 р. була внесена до міжнародного реєстру ЮНЕСКО «Пам'ять світу», що є свідченням значущості цього документу [2].

На підставі вищевикладеного можна дійти висновку про те, що Декларація прав людини й громадянина є маніфестом антифеодалного характеру, що закріпив політичні й правові інтереси буржуазії на початковому етапі революції. З цієї Декларації випливають основні принципи буржуазного права. Права і свободи людини і громадянина, проголоше-

ні у французькій Декларації 1789 р., набули загальносвітового звучання і стали імперативами оновлення і гуманізації суспільного і державного ладу у багатьох країнах світу. Зазнавши впливу попереднього досвіду у сфері прав і свобод людини, зокрема, англо-американської традиції (Великої хартії вольностей 1215 р., Декларації незалежності США 1776 р., Конституції США 1787 р. тощо), цей документ, в подальшому, вже самотійно здійснив величезний вплив на процес боротьби проти «старого режиму» у всьому світі, на визнання і захист прав людини і громадянина, а також на практичну реалізацію ідеї демократичної правової держави. Тобто фактично всі положення Декларації знайшли своє відображення у праві більшості країн, зокрема, багато положень «Загальної Декларації прав людини», прийнятої у 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН нагадують Декларацію прав людини і громадянина Франції [3, с. 157].

Література:

1. Крашенинникова Н.А., Жидков О.А. История государства и права зарубежных стран. – Підр.- М.: НОРМА, 2001. Ч.2 - 712с. ;
2. Декларація прав людини і громадянина [Електронний ресурс]// Режим доступу / wikipedia.org/wiki/
3. Гранчак І. Декларація прав людини і громадянина і її вплив на формування світової суспільної думки. - Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес» (24-25 лютого 1999 року). Ужгород, 1999. – С. 155 – 157.

Мусієнко В.В.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О. О.)

*магістрантка природничого факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка*

ДО ПИТАННЯ ПРО РІВЕНЬ ПРАВОСВІДОМОСТІ МЕШКАНЦІВ РЕШЕТИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛ- ТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дослідження питань пов'язаних з визначенням стану правової свідомості громадян є на сьогодні надзвичайно важливим, оскільки дає змогу спрогнозувати юридично значиму поведінку пересічного громадянина в тій чи іншій ситуації. Через аналіз правосвідомості, її архетипів та етнічної специфіки стає можливим пізнання процесу відображення права в суспільній свідомості.

В першу чергу необхідно визначити суть поняття «правова свідомість». За основу візьмемо визначення даного поняття наведене колективом харківських науковців: «Правосвідомість — це сукупність оціночних